

Rijnwaardense Uiterwaarden

Nieuwsbrief **Coördinatie Rijnwaardense Uiterwaarden** | Maart 2020

Inhoud

Samenspel van natuur en water	1
Lekker recreëren in de Rijnwaardense Uiterwaarden ..	2
Overzicht projecten	2
Natuur en waterveiligheid	3
Lobberdense Waard	4
Bijlandse Waard	5
Geitenwaard	6
Inloopbijeenkomst op 12 maart	6
Nieuwsbrief per e-mail	7
Samenwerkende partners	7
Meer informatie?	7

Samenspel van natuur en water

De Rijnwaardense Uiterwaarden maken deel uit van de Gelderse Poort, een onderdeel van het Natura 2000-gebied Rijntakken. Behalve een hoge biodiversiteit levert het gebied delfstoffen, hoogwaterveiligheid en recreatie. In deze uiterwaarden wordt gewerkt, gewoond, gerecreëerd en genieten de bezoekers en bewoners van de mooie leefomgeving. Prachtige landschappen met vergezichten op de rivier, op de natuurgebieden en de steenfabrieken die sinds lange tijd aan de rivier gevestigd zijn.

In de afgelopen jaren hebben vanuit het coördinatie-overleg de verschillende initiatiefnemers de nieuwe inrichtingsplannen op elkaar afgestemd. Staatsbosbeheer neemt hiervoor het initiatief. Zo ontwikkelen we een goede samenhangende riviernatuur in combinatie met een bijdrage aan de hoogwaterveiligheid. Bij hogere rivierwaterstanden krijgt het rivierwater meer ruimte. Dit was goed te zien tijdens de hogere waterstanden begin februari van

dit jaar. Ik hoop dat u in deze periode heeft kunnen genieten van de oerkracht van het water, hoewel ik mij ook realiseer dat het een extra belasting kan zijn voor de bewoners in de uiterwaard zelf. Ik hoop dat u droge voeten gehouden heeft! Een belangrijk deel van de uiterwaarden is reeds ingericht. Zo heeft Staatsbosbeheer de zogenaamde Groene Rivier opnieuw ingericht met een nieuwe strang, heeft Rijkswaterstaat een prachtig Regelwerk bij Pannerden in de uiterwaard aangelegd en is er ook een nieuwe fietsverbinding door de gemeente en de steenfabriek De Bijland gemaakt. In de planning voor komende jaren ontwikkelen de private partijen nieuwe natuur in combinatie met zandwinning. Ook heeft Staatsbosbeheer een nieuwe inrichting van de Geitenwaard gepland. Hierover leest u meer in deze nieuwsbrief.

Veel leesplezier!

Lei Willems

Projectleider Rijnwaardense Uiterwaarden - Staatsbosbeheer

Lekker recreëren in de Rijnwaardense Uiterwaarden

Razend enthousiast is de Zevenaarse wethouder **Belinda Elfrink** over de Rijnwaardense Uiterwaarden. "Het is een uniek stukje waterrijk Nederland!", vindt ze. "Hier komt alles bij elkaar: zand- en kleiwinning, waterveiligheid, cultuurhistorie, natuurontwikkeling, én natuurlijk recreatie."

Het gebied kent ook een rijke geschiedenis. "Voor de Romeinen was dit al een strategische plek, ze hadden al een eerste waterwerk, de Dam van Drusus, om het Rijnwater te verdelen over de Waal en de Nederrijn. Helaas is die dam helemaal weggespoeld in de loop van de eeuwen. Maar ook nu nog zijn we een

strategische plek. We zijn er trots op dat we 'de kraan van Nederland' zijn, de plek waar het water over de Waal en de Nederrijn verdeeld wordt."

Voor de mens is het vooral de natuur die trekt. De inwoners van haar gemeente weten het gebied dan ook goed te vinden, weet Elfrink. "Van oudsher komen veel mensen natuurlijk al naar de recreatieplas Bijland. Ik denk dat bijna alle inwoners van Zevenaar daar wel eens gezwommen hebben of gevaren met een bootje. Ik kwam hier als kind ook al vaak! Bij het regelwerk en langs de Groene Rivier kun je lekker struinen."

En het wordt alleen nog maar beter.

"Als de Geitenwaard straks klaar is, kunnen mensen genieten van het ooibos. En als de kleiwinning van de Bijlandse Waard gerealiseerd is, kun je de natuur daar bewonderen vanaf het fietspad langs de rand, met een vogelkijkhut. Ook in Lobberdense Waard kun je straks heerlijk struinen."

Overzicht projecten

Groene Rivier Pannerden

Wat: Geul en 70 hectare nieuwe natuur

Planning: GEREED per 1 oktober 2015

Lobberdense Waard

Wat: Waterveiligheid, natuur en recreatie

Planning: Realisatiefase: 2018 - 2024
Gereed: Uiterlijk 2027

Geitenwaard

Wat: Natuurontwikkeling

Planning: Planfase: 2017
Realisatiefase: 2018 – 2020
Gereed: Uiterlijk 2021

Bijlandse Waard

Wat: Waterveiligheid, natuur en recreatie

Planning: Realisatiefase: 2018 - 2024
Gereed: Uiterlijk 2027

Regelwerk Pannerden

Wat: Nieuw regelwerk gerealiseerd

Planning: GEREED per 1 juli 2014

Oevergeul Bovenrijn

Het project Oevergeul Bovenrijn is gestopt. Rijkswaterstaat heeft als trekker van dit project besloten om de projectdoelstellingen op een andere locatie in het rivierengebied te realiseren.

Recreatieplas De Bijland

Het project is overgenomen door private partij die de recreatieplas separaat ontwikkelt.

Natuur en waterveiligheid

De Rijnwaardense Uiterwaarden zijn een mooi voorbeeld van hoe maatregelen voor de waterveiligheid samen kunnen gaan met de ontwikkeling van riviernatuur. De plannen begonnen rond de eeuwwisseling, en het einde van de uitvoering begint nu in zicht te komen.

Willie Tiggeloven, programmamanager rivierengebied bij Staatsbosbeheer, en Harry Meesters, senior adviseur bij Rijkswaterstaat Oost-Nederland, lopen al vele jaren mee in de Rijnwaardense Uiterwaarden en hebben het hele proces dus van dichtbij meegemaakt. Bijzonder is dat de deelprojecten in deze uiterwaarden door diverse partijen worden uitgevoerd: Staatsbosbeheer, Rijkswaterstaat, maar ook commerciële partijen, namelijk de zand- en kleiwinbedrijven die in het gebied gevestigd zijn.

Tiggeloven: "Er is in 2001 een inrichtingsplan gemaakt, en dat is inmiddels voor een aantal onderdelen uitgevoerd. Met enkele wijzigingen."

Meesters vult aan: "De Rijnwaardense Uiterwaarden zijn een mooie combinatie van rivierveiligheid en natuur. We gaan hier uiteindelijk een waterstandsverlaging van 11 centimeter realiseren, en dat is best flink." Tiggeloven en Meesters vertellen per deelgebied hoe het ermee staat.

Groene Rivier

Meesters: "Dit is een nevengeul langs het Pannerdens Kanaal. Oorspronkelijk zou hij meestromen, maar het bleek voor de scheepvaart toch een beter idee om dat niet te doen."

Tiggeloven: "Het land om de strang heen moet beheerd worden als rivier en moeraslandschap, dus water, moeras, ruigtes en open stukken. We denken dat dit het beste kan met jaar-rondbegrazing door grote grazers. Daar kunnen partijen, ook boeren, op gaan inschrijven. Want als het gewoon als productiegroenland gebruikt wordt, krijg je monotoon gras, en dat is niet de bedoeling."

Pannerdense Overlaat

Meesters: "De Pannerdense Overlaat was een vaste drempel van een

bepaalde hoogte. Oorspronkelijk was het plan om die enkele decimeters te verlagen. Maar om de verdeling van het water te kunnen sturen tussen Waal en Pannerdens Kanaal, bleek het toch slimmer om er een regelwerk van te maken. Dus nu ligt er een constructie waar betonnen platen ingedaan en uitgehaald kunnen worden. Elk jaar bepalen wij hoe die instelling van het regelwerk moet zijn."

Geitenwaard

Tiggeloven: "Voor de plannen in de Geitenwaard zijn gronden aangekocht en die worden de komende tijd ingericht. Omdat het wat verder van de rivier ligt, kunnen we hier bos gaan aanleggen. Ooibos, met wilgen en andere boomsoorten, die er tegen kunnen om af en toe met hun voeten in het water te staan." Meesters: "Na de inrichting draagt Staatsbosbeheer delen van de Geitenwaard over aan ons, Rijkswaterstaat. Dat is wel bijzonder, dat wij bos krijgen!"

Bijlandsche Waard

Meesters: "De Bijlandsche Waard is in bezit en beheer van een steenfa-

Harry Meesters en Willie Tiggeloven

briek. Het tempo van de uitvoering is afhankelijk van de hoeveelheid zand en klei die er gewonnen wordt. Door de crisis heeft dit flinke vertraging opgelopen, want er was eenvoudigweg minder zand nodig voor de bouw. De bijdrage aan de waterstandsverlaging is in dit deelgebied beperkt.” Tiggeloven: “Het plan is om hier meer open water te creëren ten behoeve van de doorstroming, in combinatie met zandwinning, extensieve recreatie en een duidelijke opgave om natuur te ontwikkelen, met oeverzones.”

Lobberdense Waard

Tiggeloven: “Ook in de Lobberdense Waard is een steenfabriek gelegen. Om een deel van de waterstandsverlaging te realiseren hebben ze vegetatie verwijderd, en de rest moet komen van de zandwinning. Daar hebben ze nog tot 2027 de tijd voor.” Meesters: “We hebben er belang bij om te zorgen dat het wel gebeurt: ook de resterende centimeters waterstands daling dragen bij aan de waterveiligheid van Nederland.”

En verder...

Al met al zijn de Rijnwaardense Uiterwaarden een eind op streek, maar zeker nog niet klaar. Meesters: “Wat er nog moet gebeuren is de krib- en oeververlaging langs het Pannerdensch Kanaal. Dit gaat ook helpen bij de waterstandsverlaging.” Voor de omwonenden is er nu al genoeg te genieten. Tiggeloven: “Er is struinnatuur, fietspaden, een trekpontje en een voetveer. Genoeg om lekker de natuur in te trekken dus!”

Lobberdense Waard

Aan de Bijlandse Waard is goed te zien dat er al heel lang klei, zand en grind wordt gewonnen. Dat levert mooie natuur op: de ondiepe kleigaten leven allerlei planten-, vissen- en insectensoorten.

“Dit jaar gaat het voorbereidende werk echt beginnen in de Lobberdense Waard”, vertelt John Westerbeek van Samenwerking

Lobberdense Waard. “Daar zijn verschillende jaren aan vooraf gegaan van planvorming, bestemmingsplanwijzigingen en vergunningen. Dat is nu allemaal zo goed als rond, en dit jaar starten we met de concrete voorbereidingen. Zo worden er alvast bomen gekapt in het verlengde van het steenfabrieksterrein. Verder willen we dit jaar beginnen met de aanleg van het fietspad op de kade

langs de Lobberdenseweg. Dit is nog afhankelijk van een nog aan te passen Waterwet vergunning. Het steenfabrieksterrein moet ook droog blijven bij hoogwater; de vorm van het terrein gaan we later optimaliseren.”

“Dit jaar willen we voorbereidingen treffen voor het bouwen van de landinstallatie, hiervoor moe-

ten bomen gekapt worden. Op de plek waar we volgend jaar starten met daadwerkelijke zandwinning moeten we eerst de bovengrond met mobiele kranen verwijderen. Zo ontstaat een waterplas waarop de zandzuiger kan drijven. En dan kan in 2021 de daadwerkelijke zandwinning beginnen. Dat gebeurt in fases: we beginnen in het westelijke deel

met het uitbreiden van de bestaande plas. Zo gaan we langzaam in oostelijke richting verder. Het zand gaat naar de klasseerinstallatie, die het scheidt in verschillende fracties voor verschillende toepassingen. Het wordt afgevoerd per schip naar voornamelijk betoncentrales. Omwonenden en inwoners van Pannerden hoeven dus niet bang te zijn voor

vrachtvervoer.”

“Dit voorjaar wordt een projectbord geplaatst aan het begin van de Lobberdenseweg. Hierop is te zien hoe de eindinrichting van het gebied eruit gaat zien. Over drie jaar hopen we het eerste deel op te leveren, zodat de natuur zich al kan gaan ontwikkelen.”

Bijlandse Waard

“In de Bijlandse Waard hebben we de afgelopen twee jaar de nodige voorbereidingen getroffen voor de flora en fauna”, vertelt Koen van Aanholt, projectleider bij Van Nieuwpoort Bouwgrondstoffen. “Op de plek waar de nieuwe hoogwater-stroombaangeul moet komen, leven vleermuizen, kikkers en bevers, en die moeten we een handje helpen om te verhuizen.”

“Onlangs zijn bomen gekapt op de plek waar we begin 2021 gaan graven. In 2018 al hebben we vleermuiskasten op palen geplaatst, als vervangende woonruimte voor de vleermuizen die mogelijk in die bomen overnachtten. Die kasten zijn inmiddels allemaal bewoond. De bestaande poelen zullen in de toekomst vaker overstromen, waardoor ze niet meer geschikt zijn voor amfibieën. Vorig voorjaar hebben we daarom een nieuwe poel voor de poelkikker gegraven van 800 vierkante meter groot. De begroeiing heeft zich in een jaar tijd al prachtig ontwikkeld.”

“Volgens de plannen blijft het grootste deel van het zachthoutoibos in het gebied behouden, en er ontstaat zelfs ruimte voor spontane bosontwikkeling. Een heel klein stukje bestaand bos, in

het deel van de stroombaangeul waar we komend najaar aan de slag gaan, moet wijken. En net op die plek hadden bevers hun burcht gebouwd. Die hebben we afgelopen december verplaatst. Eerst is de beplanting tot 10 meter afstand van de burcht verwijderd, daarna is de burcht handmatig, tak voor tak, verwijderd. Zo hebben we ze met zachte hand gedwongen te verhuizen. Met succes: de bevers zijn nu bezig om 200 meter verderop een nieuwe burcht te bouwen.”

“Het plan is om de oude overslaghaven, die tegen de steenfabriek aanligt, weer nieuw leven in te blazen. Zo kan het zand dat wordt weggegraven direct over de Rijn worden afgevoerd, in plaats van door de recreatieplas. Ook voor de

toekomst is het goed als de steenfabriek de aan- en afvoer per schip vanaf eigen terrein kan doen. We hopen de vergunningswijziging hiervoor dit jaar aan te vragen, en dat is dan ook de laatste vergunning die nog nodig is. Verder gaan we dit jaar de geluidswal tussen camping en steenfabriek nog uitbreiden. In het najaar kunnen we dan starten met de eerste graafwerkzaamheden.”

Geitenwaard

De Geitenwaard wordt omgevormd naar nieuwe riviernatuur. In het oostelijk deel van de Geitenwaard komt hardhoutooibos dat geleidelijk overgaat naar het omringende grasland. In het midden van de Geitenwaard is er ruimte voor glanshaverhooiland en kruiden- en faunarijk grasland. Deze inrichting sluit goed aan bij de particuliere natuurrealisatie in het westelijk deel van de Geitenwaard.

Riviernatuur

De Geitenwaard is een van de weinige plekken langs de rivier die geschikt is voor de ontwikkeling van het zeldzame hardhoutooibos. Ten eerste is er een goede kleiige bodem. En ten tweede ligt het ver genoeg van de rivier af dat het bos hier de waterdoorstroming niet belemmert. Hardhoutooibos bestaat uit bomen zoals zomereik, fladder-iep en zoetkers en is bijzonder door de gevarieerde ondergroei met zeldzame planten. Dit is vooral voor vogels als de blauwborst en de nachtegaal van grote waarde. De omringende graslanden worden omgevormd naar glanshaverhooiland en kruiden- en faunarijk grasland. Het gras en de kruiden groeien vaak weelderig met talrijke kleurige bloemen. Een oase voor diverse insecten en vogels zoals de kwartelkoning.

Inrichtingsplan gereed

Na jaren van ontwerpen, afstemmen met de omgeving, afstemmen met bevoegd gezag over de vergunningen en uitvoeren van verschillende onderzoeken (rivierkundig, bodem, archeologie, natuur, explosieven onderzoeken etc.) is het inrichtingsplan gereed. Het is dan ook de bedoeling dat dit jaar daadwerkelijk 'de schop in de grond' gaat. In het voorjaar worden de voormalige akkergronden ingezaaid met een grasmengsel om ongewenste onkruidvorming te voorkomen. Waar nodig wordt de afrastering weggehaald. In het najaar worden de boompjes geplant. Enkele percelen waar glanshaver-

hooiland komt worden diepgeploegd en ingezaaid. De aanbesteding voor de beplanting vindt voor de zomer plaats.

Vergunningen

Om met het werk te mogen beginnen zijn vergunningen nodig. Bij het project Geitenwaard gaat het om het Projectplan Waterwet en een Omgevingsvergunning.

In het Projectplan Waterwet wordt beschreven hoe het werk wordt uitgevoerd. Ook worden de effecten voor ecologie, scheepvaart, wateroverlast beschreven en de resultaten van de uitgevoerde onderzoeken. Het Ontwerp-Projectplan Waterwet Geitenwaard met bijbehorende

stukken ligt van 13 februari 2020 tot en met 25 maart 2020 ter inzage bij Rijkswaterstaat Oost Nederland in Arnhem en Gemeente Zevenaar in Zevenaar. Tijdens de periode van de terinzagelegging kunnen zienswijzen worden ingediend.

Voor de uit te voeren werkzaamheden zoals diepploegen en planten van de boompjes is een Omgevingsvergunning nodig. Nu het inrichtingsplan gereed is, wordt er dit voorjaar aanvullend onderzoek gedaan naar archeologie en mogelijke explosieven in de Geitenwaard. Zodra dit onderzoek is afgerond, wordt de Omgevingsvergunning aangevraagd.

Inloopbijeenkomst op 12 maart

Op donderdag 12 maart zijn omwonenden en belangstellenden van harte welkom op de inloopbijeenkomst over het Definitief Ontwerp van het project Geitenwaard. Tussen 19:30 uur en 21:00 uur kunt u binnenlopen om u persoonlijk te laten informeren

over de uitvoering in de Geitenwaard. De bijeenkomst wordt gehouden in het Dorpshuis de Cluse in Herwen (Martinusweg 29). Ook kunt u het Ontwerp-Projectplan Waterwet Geitenwaard met de bijbehorende stukken inzien.

Nieuwsbrief per e-mail

De nieuwsbrief wordt geplaatst op de site www.rijnwaardenseuiterwaarden.nl. We zenden u hem natuurlijk ook graag direct toe! Stuur daarvoor een berichtje aan rivierprojecten@staatsbosbeheer.nl. U ontvangt de nieuwsbrief dan automatisch op uw e-mailadres.

Samenwerkende partners

Het inrichtingsplan voor de Rijnwaardense Uiterwaarden wordt uitgevoerd in zeven projecten. Elk project heeft een eigen initiatiefnemer. Staatsbosbeheer zorgt voor de coördinatie tussen deze projecten.

De formele opdrachtgevers voor de inrichting van de Rijnwaar-

dense Uiterwaarden zijn het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W). Zij zijn verantwoordelijk voor het programma Nadere Uitwerking Rivierengebied (NURG) en daarmee gezamenlijk verantwoordelijk voor de natuur- en veiligheidsdoelstellingen.

colofon

Reactie

Deze nieuwsbrief is een uitgave van Staatsbosbeheer.

Wilt u reageren op deze nieuwsbrief? Stuur dan een mailtje naar rivierprojecten@staatsbosbeheer.nl

Tekst:

Communicatiebureau De Lynx

Foto's:

Jeroen Bosch, Staatsbosbeheer, geïnterviewden.

Vormgeving: Studiotekst.nl

Uitgave: maart 2020

Meer informatie?

Kijk ook op:

www.rijnwaardenseuiterwaarden.nl

Hier vindt u meer informatie over de projecten. Mocht u aanvullende vragen of opmerkingen hebben, dan kunt u contact opnemen met:

Lei Willems (projectleider)

l.willems@staatsbosbeheer.nl

tel. 06 52 40 16 58

Annemieke van den Berg

(omgevingsmanager)

a.vandenberg@staatsbosbeheer.nl

tel. 06 52 40 16 11

van nieuwoort
bouwgrondstoffen

VANDERSANDEN
HET MOOISTE MAAK JE SAMEN

Lobberdense
waard

provincie
Gelderland

Waterschap **Rijn en IJssel**
WATERBEHEER: VEILIG EN OP MAAT

ZEVENAAR

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu